

propriei noastre vieți. Manifestările acestor momente sunt numeroase, mergând de la tehnica materială până la cultul religios și trecând prin arta propriu - zisă, prin morală, politică, drept. Cele două funcții rezumă întreaga cultură și, ca atare, sunt solidare fără a se confunda: cunoașterea nu e creație sau acțiune, dar poate porni de la aceasta și se poate încorona cu ea, iar creația nu e cunoștință, dar se poate funda pe aceea sau o poate sugera.

Filosofia este – prin funcția ei teoretică – fundamentală sau principială. Ea este de la Aristotel o *philosophia prima*, adică, o „știință primă”. Această definiție are implicații hotărâtoare care impune filosofiei prerogativa *de a fi conștiința culturii întregi sau conștiința de sine a omului*.

Referințe bibliografice

1. Karl Jaspers. *Filosofia existențială*. București, 1978.
2. Mircea Florian. *Logică și epistemologie*. București, 1996.
3. Ibidem.
4. Mircea Florian. *Filosofie generală*. București, 1995.
5. Friedrich Nietzsche. *Amurgul idolilor*, Cluj-Napoca, 1991.
6. Willia James. *Pragmatismul*. București, 1986.

Modernizarea politică

Cartofeanu Manole,
doctor în filosofie

Teoria modernizării politice a fost fondată în anii 50-60 ai secolului XX, fiind bazată pe studiile efectuate în domeniul sociologiei la începutul aceluiași secol de către M.Weber și Em.Durkheim. Un aport deosebit la elaborarea teoriei modernizării l-au adus G.Almond, D.Powell prin lucrările sale „Politica comparată. Abordare din aspectul concepției dezvoltării” (1966); D.Apter „Politica modernizării” (1965); S.Lipset „Omul politic” (1960), S.Huntington „Ordinea politică a societății în schimbare” (1968), etc.

În evoluția sa, teoria modernizării a parcurs trei etape: anii 50-60, anii 60-70 și anii 80-90. Teoria modernizării „modelului anilor 50-60” se baza pe universalism. Dezvoltarea tuturor statelor și popoarelor era abordată ca un fenomen universal, ca ceva ce se desfășoară în aceeași direcție, cu aceleași etape și legități. Se recunoștea specificul național, a tradițiilor, dar că toate acestea au mai degrabă o importanță secundară. Se susținea, deasemenea, ideea că țările subdezvoltate puteau să ajungă la același nivel cu țările înaintașe prin eurocentrism și americanocentrism. Această teorie a fost pusă la încercare la început prin politica externă promovată de SUA în țările Americii Latine, iar ceva mai târziu și într-un șir de țări în curs de dezvoltare din Africa și Asia.

Printre factorii favorabili modernizării politice se numără dezvoltarea social economică a țărilor „lumii a treia” prin elaborarea activă cu țările dezvoltate ale Europei și SUA. Modernizarea reprezintă un proces de trecere de la societatea tradițională (agrară, cu o cultură patrierhală și o ierarhie socială rigidă) la una industrială, bazată pe producerea în masă, organizarea rațională a proceselor sociale, pe legi, formarea unei societăți tradiționale închise.

Dar în calea realizării acestui proces existau un șir de factori nefavorabili, ca: păstrarea elementelor societății tradiționale, analfabetismul, prezența sectoarelor înapoiate de producere, etc. Și după cum era de așteptat, evenimentele politice din anii 60 au demonstrat eșecul modernizării. Se vehicula că această teorie susține colonizarea, că are un caracter simplist de dezvoltare a lumii și că nu explică mecanismele apariției noilor relații și instituții.

A doua etapă a dezvoltării teoriei modernizării s-a caracterizat pe accentul pus pe eficacitatea democratizării în statele lumii a treia prin optica realizării scopului creșterii economice și al progresului social. Realizarea acestor scopuri se focaliza pe stabilitate. În lucrarea „Ordinea politică a societăților în schimbare”, S.Huntington menționa că sarcina principală a modernizării politice era capacitatea instituțiilor politice de a se adapta la condițiile în schimbare, bazându-se nu pe nivelul lor de democratizare, ci pe consolidarea și organizarea lor. Doar un regim dur, autoritar ar controla ordinea, este capabil să acumuleze resursele necesare transformării societății.

În cadrul celei de-a treia etapă, unii autori menționează caracterul secundar al progresului tehnologic, înlocuirea instituțiilor și valorilor europene și dependența acestora de relațiile și valorile sociale existente în aceste societăți. În a doua jumătate a anilor 80 se vehicula concepția dezvoltării politice bazate pe păstarea tradițiilor socioculturale fără impunerea modelelor occidentale, străine.

Mecanismul modernizării politice se bazează pe două modele de imitare. Primul, cel mai optim, cum ar fi imitarea algoritmului când se copie mecanismul unui proces, incluzând conținutul acestuia (procesul interacțiunii celor trei ramuri ale puterii). Cel de-al doilea este imitarea rezultatului sau a formei, simularea (prin proclamarea de iure a alegerilor libere și concurențiale, dar în realitate - invers). Imitația are loc în cadrul unui context concret istoric și sociocultural al țării, marcate de tradițiile naționale.

În dependență de mecanismele modernizării, pot fi evidențiate următoarele tipuri ale acestui proces:

a) organică sau „primară”, caracteristică Marii Britanii, SUA, Canadei. Începuturile acestui proces se regăsesc în epoca primei revoluții industriale, distrugerea prerogativelor tradiționale și proclamarea drepturilor cetățenești egale, a democratizării, etc.;

b) neorganică sau „secundară”, „reflectivă” (Turcia, Rusia, Brazilia), factorul principal este contactul sociocultural „înapoiat” al dezvoltării statului cu nucleul modernizării, mecanismul principal fiind procesul de imitare.

De asemenea, pot fi delimitate mai multe etape ale modernizării:

a) etapa timpurie, faza de dezvoltare politică, ce include stabilitatea statului suveran și național, apariția și dezvoltarea societății civile, delimitată de puterea oficială;

b) etapa medie, are loc diferențierea internă a societății civile și a statului, apar grupurile de interese, protopartidele, are loc divizarea puterii;

c) etapa modernă, se caracterizează prin soluționarea obiectivelor legate de crearea mecanismului continuității, schimbării, legitimității și delegității cursului și discursului politic. Are loc consolidarea democrației, se cristalizează instituții și mecanisme democratice, este pus în funcțiune principiul concurenței (instituția electorală).

În cadrul modernizării politice, în general, se disting două teorii: conservativă și liberală:

a) teoria conservativă, autori – S.Huntington, J.Nelson. Autorii pun accentul pe autonomia dezvoltării politice, afirmând că stabilitatea este cel mai important criteriu al dezvoltării politice. Pentru statele aflate pe această cale este necesar un regim autoritar dur, ce ar facilita trecerea la economia de piață;

b) teoria liberală, autori R.Dahl, G.Almond, L.Pye. Ei pun accentul pe capacitatea sistemului politic de a se adapta la modificările continue ale cerințelor sociale și politice ale populației. Modernizarea politică are drept obiectiv de a reacționa la aceste provocări.

c) teoria poliarchiei, avându-l drept reprezentant pe R.Dahl, continuă teoria liberală, cu unele precizări. Conform acesteia, dezvoltarea politică este legată de existența și funcționarea a două criterii: nivelul înalt de participare politică a cetățenilor și concurența politică dezvoltată și deschisă a diferitor grupuri și elite, lideri politici.

Experiența mondială, bazată pe rezultatele concrete ale multiplelor încercări de transformări tranziționale a permis elaborarea și perfecționarea unor standarde generale în organizarea economiei, politicii, relațiilor sociale, sferei culturale, care constituie baza obiectivelor necesare modernizării. Criteriile universale ale modernizării sunt doar un complex de obiective orientative, însă conținutul proiectului de modernizare, mijloacele, ritmul, caracterul realizării transformărilor depind în totalitate de condițiile autohtone de dezvoltare, de capacitățile societății de a promova valorile naționale și istorice.